

Ismsiz / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 23 января, 2025
Ismsiz / hekaýa

ISMSIZ / Oguz hekaýaty

Goja dagdan inýär durna gözli çeşmeler. Şol suwlardan içen derrew güýç alar. Baglaryň depesi guşlardan doly. Olaryň owazy ýaňlandyrýar giň goly. Sonarlykda ýaýnap ýörler dowarlar, güllerine balarylar gonarlar. Peleň awçyň gyzy Gülçecek ~ dag ýakasynda göýä bir gerçek, gorkman-çekinmän dowarlaryny bakýar, ýaşyl ýaýlany mährine ýakýar. Äpet dag daşy onuň "kürsüsü", şondan daşlaşanok tamam sürüsi. "Kürsüsinde" oturyp keşde nagışlaýar, öz ýanyndan ony toýuna bagışlaýar. Çeşme sazy, guş owazy ony erkine goýanok, ol tebigatyň jadysyndan doýanok. Şonuň üçin ylhamyny joşdurýar, bu mukama täsin aýdym goşdurýar:

Oguz ýigidi ata münsün,
Ýeller kibi bări sürsün.
Garly dagy mekan tutan,
Çepeř elli gyzy görsün.

Ýel äkitdimi obalara, guz äkitdimi obalara, gyzyň heňi, näzik sesi ýa Ýaradana ýetdimi! Mele atly, goňur telpekli biri guşluk Günүň astyndan, birden ýeriň pestinden ýaýlada peýda boldy, gyz oturyp oňa haýran galdy. Gülçecegiň saňnyldady bedeni, pasyrdady egnindäki keteni: "Eý, Alla, bu ýigit kim bor? Nireden geldi ol, gör! Haýsy maksat getirdi ony, ýa haýsy matlap bu ýere ýetirdi şony? Atyny ataryp baglasa meni, bozladyp äkitse ýat ile göni. Şonda meň dadyma kim ýeter, yzyndan kowalap ony kim tutar? Enem aglar, dädem ýyglar, näkes bolsa köňül çaglar" diýip, gyz galdy alada, ejizlejek boldy çolada. Gülçecek towsup düşdi daşdan, tommaýly taýagyny aldyda başdan:

– Dur, oglan, gelme, oglan! Şol taýdan butnamagyn, meň ýanyma

ätlemegin. Kakylar seň dişiňe, hiç gelmersiň huşuňa – diýdi, aralaryna menzil goýdy.

Gyzyň haýbatly sesi, oglany haýykdyrdy, ýadawlykdan saýykdyrdy, atyň jylawyny çekdi, gyz ýüzi henizem bekdi:

– Aý, melek gyz, ne beýle gaharly sen! Şu myhman alşyňmy seň? Keýigiň iki gözünden başga ne aýp tapjak, dowula düşme, men şu ýerden tiz gopjak.

Sesi basyk, egni gysyk oglanyň zowalynyň ýokdugyny aňdy, onuň bolşy gyz üçin taňdy. Gülçecegiň "geçisi ýaýrady daga", şonda-da agraslygyny gowşatmadı şol bada:

– Myhman bolsaň, törümiz bar, garakçy bolsaň welin zorumyz.

Oglan golaýlady atyny sürüp, aňk boldy gyzyň jemalyny görüp:

– Garakçylyk meň kesbim däl, şolar meniň hiç neslim däl, ala dagyň aşygy men, ser çeşmeleň aşygy men. Şular maňa ýarym bolsun, şolardan bir ýardam görsem.

Görmägeý goňur telpekli oglan gyz ýüregini gozgady, duýgularyň incesin ýuwaş-ýuwaş yzlady:

– Aşyk bolsaň daga sen, gara bulut deýin daga sen. Ne beýle könlüň gubarly, ýüz-gözüň şeýle dumanly? Bu ýerler merdiň mekany, ejiziň terpenmez jany.

Ýigidiň egni sallandy, müýnli ýaly dillendi:

– Mertlik näme, batyrlyk? Şulary bilmäge geldim, täleyimi ýormaga geldim.

– Dag seni synar, gorkaklyk edeni gynar – diýip, Gülçecek hakykaty aýtdy, oglan bialaç, gürrüni gyzyň özüne saldy:

– Aý, melek gyz, ýalñyzlykdan gorkaňokmy, bu ýerlerde arkaň ýokmy?

Gülçecegiň tutdy gülküsi, ony hasap etdi iliň selkisi:

– Gorkaklyk ol nämemişin? Seniň hemraň ýaly, oglan! Arkam meniň hol daglar, bossanym hem şol baglar. Gorkak bolsaň sen, gidewer mundan sen. – Gyz jak-jaklap güldi, oglanyň ýüregini dildi. – Aý, oglan, ismiň kim seň, hatarda durýaňmy deň? Ada mynasypmy özüň, alga alynýarmy sözüň?

Oglanyň ýüzi galmary, diline söz gelmedi, atyň başyny burdy, janawere bir gamçy urdy. Gülçecek ylgap bardy öňüne, aty saklady deňine. Mele at ürkdi ondan, ýokaryk zyňdy hondan. Gyz bolsa jylawy sypdymady, ýaýdanyp ata gapdymady. Oglan gopdy

eýerden, at gulagyny keýerden. Gütüläp degdi egni daşa, tas bir iş düşüpdi başa. Gyz perwana boldy daşynda, her niçik, oglan huşunda:

– Hiý-wiý, oglan! Haý, oglan! Men guraýyn, han oglan! At üstünden ýukan men, daga-daşa uran sen. Ýazygymy bagışla, gülüp, kalbymy nagışla.

Gyzyň mahmal sesini eşiden oglan, ondan mähir-melhem tapan oglan agyryny unutdy, Gülçecegiň muhabbeti sowan kalbyny ýylatdy:

– Sen ýazykly däl, melek gyz, men ýazykly, melek gyz. Lellimligimden boldy bi, "haçan boljak adam?" diý.

Oglanyň derdi bardy, ýüreginiň gerdi bardy. Gorkaklykdyr gowşaklyk oňa ýan boldy, şol zerarly işi kyn boldy.

Dädem Gorkut aýtmyşlaýyn, bir däp bar erdi: ol zamanda bir oglan baş kesmese, gan dökmese, edermenlik görkezmese, oňa at dakylmazdy, oňa ýar hem tapylmazdy. Orny bolar kül üstünde, özi galar gep astynda, sözi sana alynmaz, hiç maslahat salynmaz.

Bu oglan bir begiň perzendi, alty gyzdan soñ zürýady. Oguzyň bolsa adyndan abraýy uly, abraýyndan ady uly, edermenlik, batyrlyk onuň kiçilikden ýoly. Ismsiz oguz balasyna ogşamady, ýöwsellik, sölitelik ondan gowşamady. Oýun bolsa eşekçidi, garagoldan gaçakçydy. Hiç kim oňa raý bolmady, ol dost bay bolmady. Şuňa dädesi ýanyp-bişýärdi, enesi gam donunuñ biçýärdi. Görgüliler dogum öwrederdiler, ysnat bolmazlyga göwnederdiler. Yöne oglanyň bir bolşudy, diş ýylgyrtman şol gelşidi. Şeýde-şeýde günler geçdi, aý-aýlanyp, ýyl ötdi. Jahylliygyň döwri ýetdi, dakmaga pursat ýetdi. Deň-duşlary bugra ýykdy, daş gösterip, ojak gazyp, gazan ataryp, beýik-beýik isme ýetdi. Oglan welin abraýdan namut galdy, dälmiş-dälmiş buga-bugralara göz görkezmän atsyz galdy. Oňa gülüp diýdiler, gyjyt berip "iýdiler":

– Iň bolmanda towuk kesäý. Gan çykaryp, göş çirkizäý.

Oglan şonam oñarmady. Ne towuk soýdy, ne koý bogazyna pyçak goýdy. Şondan soňra oglanyňky bolmady, göwni şatlykdan dolmady. Ismliler çetleşdiler, danyşmazlyga gepleşdiler. Deň-duşlary saýlandylar, öz ýarlaryna öylendiler. Oňa bolsa ýar

ýokmady, gyza sözi ýakmady:

– Atsyz özüň nedir, oglan? İş oñarmaz kesir oglan. Senden bize ýar bolmaz, guran durmuşyň galma.

Öz etini özi iýen, gam donuny özi geýen oglanyň haly teň boldy, şol derdi oňa heň boldy. Obada orun tapmady, dost gapysyny kakmady. Ýekirdiler, ýigrendiler, ondan ýaňa irgindiler. Şol sebäpli obada ýaşary galma, köňül bereni bolmady. Mertlik gözläp daga gaýtdy, pikirini ata aýtdy. Aty nätsin, goý, durmuşa özi ätsin. Oňa "Synap gör özüň diýdi", "Gatyny görer gözüň" diýdi.

...Şuny oglan gürrüň berdi, Gülçecek gyz gaşyny gerdi. Yöne: "Äkitmeli öye" diýdi, "Nirä gitsin ýeke" diýdi. Gyzyň ýüregi dözmedi, myhman däbini bozmady.

Gülçeçekler gatly dagyň olumynda, gara bagkaň saýasynda tutupdylar mekan, gyzyň bolsa şu ýerlerde kemin-kemin süñni bekän. Gülçecegiň käbesi agyr derde ulaşan, ene üçin maşgala obasyndan daşlaşan. Onuň dermany diňe dag howasy, şundan özge ýokdur oňa sagalmak sapasy. Şol zerarlam Peleň awçy oba-ilin taşlan, aýalanyň derdine öz ömrünü harçlan. Ýeke perzent, ýeke dikrar Gülçecegem bu durmuşa döz gelen, goýun-geçi bakyp, oglan deýin boz bolan.

...Çynaryň saýasynda ene oturyp ýüň saýýar. Altyn Günün ak şöhlesi akar çeşmä nuruny çayýar.

Tekäň jany jyňnyrdanda, ene başyny gösterdi. Süri agyla dolup, onuň keýpini gaçyrdy. Ne üçin süri beýlw ir geldi, onuň öň dolanýan wagty belli. Atly nätanşy görüp hopukdy, turup bilmän odukdy.

– Kim ol oglan? -diýdi ene, iňkise gitdi ýene. Gülçecek uýalyp:

– Ötegçi oglan – diýdi. – Oguzda doglan – diýdi. – Gonaklyga sowlan – diýdi.

– Ismi kim? Haýsy obadan? – diýip sorady ene, oguzyň däbine eýerdi ene. Gyz dymdy, oglan dymdy. Jogap ber-dä indi?... Bu dymışlyk bolsa, ene üçin syrdy. Ahyr oglan dil ýardy, özünden habar berdi:

– Meniň ismim ýok, ene. Obada men täk, ene. Ady gazanyp bilmedim, oguza gönençlik bermedim.

Enäň ýüzi gamaşdy. Gahary hetden aşdy. Ajysyny pürkesi geldi, söz bilen çürkäsi geldi. Ýone gazabyny ýuwutdy, pähim edip gaharyny sowutdy:

– Gaty görme, jan ogul, azar berme han ogul. Atsyz gonak almaýyn, başym gowga salmaýyn. Atasy geler awdan, seni kowar bu taýdan. Iýjek-içjegiňi al-da, göterilewer bu ýerden.

Gülçecek enä ýalbardy. Ene diýeninde duruberdi:

– Ýok, ýok, gyzym, diýmegin, ýersiz günä iýmegin. Atsyz ogul bolmaýar, ol hiç ile sygmaýar.

Enäň sözi gülle boldy, kalbyna gubar doldy, ynsabyndan yza çekip, arzuwyndan yza sekip, oglan oraçadan daşlaşdy, gepsiz-üýnsüz hoşlaşdy.

Oglanyň birden gitmesi, yüz tapman tizden ýitmesi gyz ýüregine basdy köz, garap galdy ýaşly göz. Oglan nirä gitdikä? Göwni nirä itdikä?

Gyz gije ýatmady, kirpigi-kirpige batmady. Oýlandy oglan hakda, ýekirlen doglan hakda.

Säherden sürini kowdy, oglany gözläp daga sowdy. Dag ýaşyl öwsüp durdy, gyz ýüregem towsup durdy. Degre-daş saýaly bag, aňyrlary durşy dag. Emma oglan göze ilmeýär, ondan nyşan inmeýär. Gülçecek daga gözledi, oň sesi jülgeler yzlady:

– Aý... aýu oglan, nirede sen? Saňa garaşýan bärde men.

Oglan jogap bermedi, gyz tarapa ýörmeli. Şadyýan, erkin durmuş akabasyny üýtgetdi. Yşk heseri ony özüne bendi etdi. Tukatlyk kölüne batan gyz, oňa ygtyýaryny atan gyz, enäni goýdy halsyz, gam derýada boldy salsyz.

– Gyzym, unut ony. Söýmek hebesdir şony. Başga oguz tapylar, bagtyň ismlä sapylar – diýip, ene gyzyna aýtdy, gaýtmyş eder öýtdi. Gyz bolsa ene pendini almady, yşk ondan galmadı. Ýone atasy aňsa muny, kin duruzar şonda ony? Boldy ene perwana, "öýi ýykdy şol diwana".

Bir gün Peleň dagdan gelende, guş-gumruly awdan gelende, ýüzüni çytawun tutdy, meñzinden mähir gitdi:

– Senmi daga gygyrýan, "Gel, oglan" diýip eňreýän? – Ol Gülçecegi gyssady, gyzyň artdy gussasy. – Nireden tapdyň ony? Dogryňdan gelgin göni!

Gyz gepläp bilmedi, ýer ýarylmady, ol girmedi. Enäň arkasynda

gizlendi, gorkup atasyny gözlendi. Peleň aldy sary ýaýy, enäň doldy ýaşly "çaýy".

– Saklanawer, atasy, etme bagt ýatasy. Saňa baryny edeýin aýan, zulumyň salma, daýan.

Ene birin-birin aýtdy, Peleňem pälden gaýtdy. Näme üçin awçyň gahary ýatyşdy, pikirler çuňdan gatyşdy?.. Ol oglany görýär her gün dagda, awuň gaçdym-kowdumly çagda. Onuň atany boş geçenok, biderek gülle seçenekok. Uran awunam alanok, özünü nebise salanok. Peleňe bagş edýär awuny, asyl pikir edenok soňuny. Peleň oglanyň sahylygyna haýran, nireden geldi bu ýaran?! Adyny sorasa aýdanok, "ýör öye" diýse gaýdanok. Atyny çapyp gidiberýär, ümdüzine eñiberýär.

Dag oglany taplapdy, batyrlyga gaplapdy. Munuň üçin türgen boldy, gaýa-gaýa ýörgen boldy. Gowak onuň tünegi, gije-gündiz gonawy. Gaýalara çykyp ol, Gülçecegi görýär zol. Gyzyň çagyryşyny eşidýär, çykgyntsyz, ýüzüni eñsedýär. Yşka ýanyp-bişse-de, goýberenok namysy, haçan bolar gyz mährinden ganmasy? ...Ol özüne şeýle döretdi şert, pederlik düzgünini etmeli pent: ilki edermenlikden ötmeli, soň gyz huzuryna ýetmeli. Şoňa çenli sabyr eýlemeli, tüýs wagtyny peýlemeli.

...Şol awçy oglanyň ismsizdigi, gyzynyňam söygä sabyrсыздыгы Peleňiň dünýäsini daraltdy, göz öňüni garaltdy. Gahary geldi, gaýnady, şol sebäpli Gülçecegi "çeýnedi":

– Bilip goýaý, şundan şeýlæk süri saňa ýar bolar, daş ýeriň şu öý bolar, oňa ullaşsaň ömrüň tiz solar. Görmäýin şol namardy, tanaman ekenim ol "jomardy". Eşitdiňmi! Ýa eşideňokmy?.. Ataň duzuny haklarsyň, oguz kadasyn saklarsyň!

Peleňiň özi sürini aldy, her säher otluga saldy. Ýone gözünü açany awçylyk, şonsuz gezmek uly kemçilik. Göwni ýene dag küýsedi, wah, ganlyja et iýsedi!.. Ol sürini goýdy aýalyna, awsyz hiç zat gelmedi hyályna. Ýaýyny alyp gitdi daga, aw gözlap syn etdi baga.

Ynha, dur çür depede bir dag tekesi, şondan gaýdaýsa galjak däl ýeke tikesi. Peleň onuň amatyna garady, keýerilip durşy oňa ýarady. Teke uz basyp aşağı indi, toýnagyndan daşlar sypdy. Şol zaman ýüp-kement şahyndan ildi, aňyrdan Ismsiz ylgaşlap geldi. Dag jereni bökdí asmana, emma maý ýokdy

sypmaga. Oglan şahyndan tutup goçy basdy, pyçagyny sogrup, damaga basdy. Goç jan berdi aýaklaryny kakyp, çal daşlara ganyny döküp. Ismsiz awy goýdy Peleňiň öñünde, pyçagy gizledi gynynda!

– Atan bolsaňyz dagdan gaýdardy, şeýdip tutmak göwne jaýdardy. Alyň, siziň nesibäňiz ekeni, noş bolsun iýmek tekäni.

Peleňiň alardy gözü, diýmäge tapmady sözi. Oglanyň peşgeşini ýaranjaňlykdyr öýtdi, gyzyny almagyň kül-külüdir öýtdi. Gahardan ýaryldy birden, paýhas sowa geçdi serden:

– Ismsiziň zadyny iýmek haramdyr, maňa seň awuňy almak karamdyr. Şundan şeýlæk görmäýin seni, il-günüň gürrüñine goýmagyn meni.

Peleň ondan arly ýaly gaýtdy, oglanyň bar edeni oňa haýpdy.

...Gülçecek hesret çekip ýör öýünde, oglan bolsa janlanýar köýünde. Günleriň birinde boldy bir waka, garaşylmandy şeýle zada şu çaka. Atynyň üstünde otyrdy Peleň, ýüz-gözi gan-gabarçak, ýarady kileň. Eneli-gyz girip goltuga, awçyny saldylar öýüne.

– Nämé boldy saňa, tutuş bulanypyň tozana-çaña? Aýt! Kim bilen döwüşdiň, kim bilen kowuşdyň? Ýa ýykyldyňmy dagdan, şahasy döwlen bagdan? – diýip, yzly-yzyna soradylar, ýaralaryna däri-derman saradylar.

Peleň nepesini durlap, assadan ýuwaş gürläp, bolan wakany beýan eýledi, ol geçen hadysaň özi şeýledi:

Peleň bu gezek awda eglendi, garaşdyrylan günler tegelendi. Näçe jülgeler söküldi, niçiksi derler döküldi. Ýone ýadadanok awuň gyzygy, kä ýerde ol gurýar duzagy. Ine, bir jülgä inende, çeşme suwundan gananda, aýylganç bir arryldy eşidildi, ähli jandar ota-çöpe sümüldi. Arrylda gaýalar yrandy, aşaklygyna daşlar togalandı. Awçy ýaýyny oklap çemlendi, şol pursatam agyr gövre arkasyna ýelmendi. Ýyrtiyjy urdy penjäni, ýuzin ýykdy osal galan awçyny. Telim "naýza" geçdi teninden, hatarlydy onuň gelmek eminden. Birdenem çekdi bir güýç wagşyny awçyň üstünden. Peleň şobada gaçdy onuň astyndan. Bir baksa öwrülip yzyna, Ismsiz ala gaplaňy göteripdir dyzyna. Gaplaň-a agyz salýar, dişleýär, onuň bolsa iki eli dynman işleýär. Babyrbilek gollar bogýar şiri, heý, ondan syparmysyň diri.

Peleň hasyrdyklap ýerinden turdy, pyçagyny syryp, söweše girdi. Ganyny sarkdyryp oglan gygyrty, güýjüne daýanjagyny duýdurdy:

– Gelme sen bu ýana, gaç o ýana. Özüm hotde gelerin, başarmasam ölerin. Garaşypdym men şu pursada, garpyşmaly läşimi serse-de.

Peleň daýanyp beýle-de durdy, serimsaz edýän söweşi gördü. Wagşyýana göreş uzaga çekdi, ony synlamaga ýürek gerekdi. "Demir gysaç" ýyrttyjyň bogazyny bogýardy, ol janhowluna aýagaldygyna penjäni salýardy. Oglan boga-boga iň soñunda ysgynyny aldy, ýan berip gaplaň aýak astynda galdy. Haýyny-maýyny bermedi pälwan, pyçagy sokup akdyrty al gan. Damagyny çalyp, janyňy aldy, onuň hyrryldyssy cuň jülgä doldy.

Peleň awçy oglany kemsidenine ökündi, onuň batyrlygyna, gaýratyna tokundy. Gelip pälwanyň arkasyna kakdy, halasgärine utançly bakdy:

– Günämi ötewer, ogul, ýürege doldy-da dowul. Ýaman söz aýtjak däldim, tersine gaýtjak däldim. Sen indi şöhrata mynasyp ogul, ogzuň adyny götársiň, ogul! Äkideýin iliňe seni, indi bolandyrmunuň čeni.

Oglan ses-üýn bermän, gaplaňy soýdy, derisini alyp, horjunda goýdy. Peleňi ugradyp ýoluna, maňlaýyny goýup atyň ýalyna:

– Sizde günä ýok, atam! Bi meniň goýberen hatam – diýdi, soñra matlabyny diýdi. – Entek ýok meniň obada işim, ism üçin ýene görüşmek huşum.

Şeý diýip atyna atlandy, jülge ýodasynda ganatlandy...

Peleň gutaryp sözünü, ökünje batyrty özünü:

– Oglanyň namysy belent ekeni, men gördüm onuň bekäni. Ýone gaty kemsitdim ony, indi gaýtaran bolsady şony.

Atanyň habary gyzy saldy heýjana, arzuwlary uçup çar ýana. Uýalyp, aşak bakdy, gyzardy, utanjy ýok eýýäm-haçan dyzardy. Gülçecek içini aýdyp bilmän jowrandy, oturan ýerinde alaçsyzja towlandy. Ata szurdy Gülçecegiň halyny, oňa aýan göwne gelen baryny:

– Gülälegim, ony söýyäniňi bilyän, Alladan ikiňe ak ýol dileýän. Özüň razy et ony oba gitmäge, batyrlygy, zorlugy ile ýetmäge. Taparsyň oglany aýy ýaşan gowakdan, ol menem gorapdy

ençe sowukdan. Gaplaň derisinem algyn ýanyňa, şáyat etgin şonu baran badyňa.

Azykdan-suwlukdan ýüklenen gyz, alaşasyny çapyp gowaga bardy tiz. Söweşden soň oglan usurgap ýatyrdy, gelinmese gününi şonlugyna batyrdy. Gülçecek pälwana kükregini gerdi, endamyndan entek gan zygyrylýanyny gördü. Sypap ak aýallaryna siňdirdi gany, taýýar oňa bermäge bu şirin jany. Gyzyň melhem eli yzany sowdy, oglan oýanyp, ýüregi şatlykdan çogdy. Gyzy görüp, tisginjiräp çekildi, alnyndaky enaýyja bir sekildi.

– Senmi bu meniň gözelim, kalbymdaky ezelim! Nädip düşdün bu ýere, sensiz maňa dar dere.

Gyz gülümjiräp, şeker sözledi, oglan onuň jemalyna gözledi:

– Yhlasym, ykbalyň getirdi meni, ýürek telwas etdi elmydam seni. Indi bolsa oguz iline gideli, adyňy Jahana aýan edeli. Pederim ak ýol arzuwlap ugratdy meni, başlanýar bagt ýolumyz şundanam göni.

Gyzyň aýdanlary Ismsize hoş ýakdy, indi bu maslahata eýermeklik bir çakdy. Oglan kuwwatlanyp, sagaldy şol bada, söýginiň gudrat bolmalydygy öň kada.

...Ýolboýy söýgi hyýallaryna gurşaldy olar. Bularyňam indi ajap durmuşy bolar.

Oglanyň obasy gür baglyga bürenen, kaşaň jaýlar hatar-hatar guralan. Adamlary şadyýan, keýpleri ganat ýaýýar asmanda, agzalalyk, haramylyk gaçýar eken şol zamanda. Päk zähmet oguzlaryň eşreti, Watany gülledip görýärler eşrepi. Ene toprak gözleriniň guwanjy, päk zähmetden tapýar olar daýanjy. Diýaryň her ädimi, her dabany mukaddes, ony bagra oýkap, söýmezlik hebes.

Olar bärden baryp, oba salam berdiler, mähremlerine tagzym edip, başlaryny egdiler. Ismsiziň garraýypdyr atasy, örküne dalaş edipdir günleň şatysy. Enesiniňem daýaw bili bükülen, ogluň gaýgysyna esgi ýaly sykylan. Ene-ata Ismsizi tanamajak boldular, obadaşlar daşlaryna doldular.

Ismsiz saly gowşak öñki oglan däl, ähli zatdan ürküp ýören towşan däl. Lellimlik, ýöwsellik ondan daşlaşan, görnüp dur: mysapyrlyk onuň bilen hoşlaşan. Boýny howut ýaly bolupdyr, omuzlary gorküýzäni ýada salyp dur. Döşi galňap, gapak kimin

ýasylanın, endamy góýä bir polatdan taslanan. Gözlerinde batyrlygyň, gaýduwsyzlygyň gory bar, ýüzünde-de mähremligiň, sahawatyň nury bar. Eýsem, çyn oguz şular ýaly bolmaly, oña duşan ýagy garşylyksyz solmaly.

– Nädip bolduň beýle pälwan? Seniň üýtgeýsiňe biz-ä haýran – diýip, oña habar gatdylar, hormat edip at jylawyny tutdular.

– Oguň namysy akylymy aýlady, halkomyň däbi ýolumy saýlady. Dagyň gudraty synama siňdi, gorkaklyk duýgusy ganymda diňdi – diýip, oglan jogabyny aýtdy, ony eşitmek ene-ata bagtdy.

– Berekella, indi saňa Ismiňi bereli, oň şanyna toý saçagyny ýazaly – diýip, halaýykdan seslenenler tapyldy, ondan dönen sowuk ýüzler açyldy. Şu pursatda kethudalaryň biri otta çykyp, halaýygy saklady, ünsi çekjek şeýle pikiri öňe oklady:

– Oguz söze ynanýandır, jan ogul, ýöne hakykata daýanýandır, han ogul. Senem bize görkez çynlakaý zoruňy, şu wagt bolsa öwýän ýaly özüňi.

– Dogry aýtdyň, aga. Beýle garamalyň adata. Kim bilyär onuň dagda nädenini, belki, gizleýändir ýatyp gaýdanyny – diýip, başga biri gyzmaçlyk etdi. Ol-a hakyt bolmazyna tutdy.

Gülçecek gyz sermdi ýüzden nikaby, bu sözleri eşitmäge bäs gelmedi ynsaby, horjunyndan çykardy derini, belende tutdy serini:

– Oglana ýapmaň nähak garalyk. Bu ýerde ýokdur ýeke-de galatlyk. Hut gaplaň bilen garpyşan özi, onuň derisine sepdi ol duzy. Ynha, öňüňizde dur şol deri, arkaýyn bolaýyň, oglan ismi dakynmaz gury, ýüzünde durandır penjäniň yzy.

Gülçegegiň diýenine köpcülik etdi pitiwa, emma ýene şert goýdy başga bir kethuda. Özem ilki Gülçegege ýüzpendi, şu taýdanam meselämiz çözüldendi:

– Aýperi gyzym, sen kim borsuň? Oglanymyzyň hossarlygynda dursuň!

Gülçecek gyz ejap edip utandy, hormat goýup nikabyny atyndy. Oňa derek Ismsiziň özi aldy gep, şonda açylaýdy bu syrly sep:

– Obadaşlar, bu Peleň awçynyň gyzy. Maksadyma ýetirmäge ýollady özi. Ol dagda duşan bagt guşumdyr, ony maňa sataşdyran Alla işidir. Rugsat berseňiz oňa öýlenjek, durmuş gursam, oň mährine eýlenjek.

"Aperin, aperin" diýdi halaýyk, "Ikisini biri-birine laýyk". Yöne häki kethuda gaýtadan ara goşuldy, dawadan-jenjelden derrew gaçyldy:

– Peleň awçyň gyzy bolsa ýalan sözlemez, atasynyň abraýyny bozup, hile gözlemez. Seniň şır gaplaña taý geleniň hakdyr, Hudanyň öñünde-de ynsabyň akdyr. Yöne muňa howlukmaly, bu işo gowulyklaly, kimirsiz göwne jaýlaly, hiç kimiň kalbynda zerre güman goýmaly. Şonuň üçin saña bar bir uly synag, onsoň seniňki bolar şol goşa sylag.

Tutuş oba ýetişdirdi äpet bir bugany, ol howpurgadýar özüne garşıy ugrany. Goç-goç ogullary eltenok ol ýanyna, ahmal bolsaň galaýjak şol ganyňa. Biz ony ýeňene baýragam goýduk, bu oýny synaglaň iň kyny saýdyk.

Ene bozlap oglunu bagryna basdy, ata-da hesretli ýüzünü asdy:

– Balama beýle ýowuz daraşmaň, ol öküzden eýgilige garaşmaň. Onuň öñünde ýeke bolup durulmaz, üýşäýmeseň şahly kelle burulmaz. Ogluma tabsyryň başga bir bugany, ejizlese kowuň bu obadan nadany.

Enäniň nalyşy ýürekleri ezdi, kethudalar pikirli gözlerini süzdi. Şu dem Gülçecek oglana ýapyşdy, dideler söýgi bilen tapşyşdy:

– Dagyň şiriniň hamyny soýansyň, edermenligiň nusgasyny goýansyň. Indi saña bu ýolda yza gaýtma ýok, "başaramok" diýen sözü aýtma ýok. Alla ýar bolsa, bugany güýç görkezip alarsyň, onuň bilen mert söweşini salarsyň. Seniň ýeňjegiňe ynanýan, ejeň janyň şeý diýenine gynanýan.

Ozalam bu söweşe hyjuwlanan oglan, gyzyň sözündenem has ruhlanan oglan:

– Görkeziň däli bugany, indi tapmarsyňyz öñki ýygrany – diýip, gollaryny çermedi, guşagyny çekip, bilindäki pyçagynu sermedi. Märekäniň arasynda hümr-hümür aýlandy, dilewarlar beýlekilerden saýlandy:

- Gaplaň ýeňen, buganam ýeňer.
- Belli däl, belki, gorkup enesine eňer.
- Ol bugadan amanlyga garaşma.
- Gowusy, bu mahluk bilen daraşma.

Oglany äkitdiler bugan saraýyna, garaşdylar ähli işiň

baraýyna. Ana, öküz ýeri peşäp dur göýä aždarha, gözleri gyzyl köz, şahlary gezelýär barha. Mähnet göwresi kepbä meñzeýär, haýbat atyp, iki ýanyna gezmeleýär.

Ene perýat edip oglunu goýbermejek boldy saraýa. Gülçecek hem sygyndy keramatly Hudaýa. Dogumly gadam urup girdi oglan bu jeňe, öküzem bögürip, köh aldy şuňa. Duşmanyny gönürtläp ylgady bäri, şu aralykda tapmalydy bir täri. Oglan zordan sowuldy ondan, ur-tut şahlaryny ykjamlap tutdy şondan. Güýjüni jemläp, bugany saklajak boldy, hakyky oguzdygyny haklajak boldy. Emma öküz omzap, ony süýredi, öňüne salyp, saraýa arkasyny diredi. Goh-galmagal göterildi Asmana, buga müňzäp maý gözledi süsmäne. Äpet güýçleň zarbasyna gaýtdy saraýyň bir ýany, enäň bogazyna geldi bar jany.

– Waý, balamy parçalady – diýip, naçarlap gygyrdy. Baryň kömek ediň – diýip, haýalçyrap bagyrdy.

Buga şahyny doğrulady döše, burnunu bugladyp sümdürdi göše. Gara sowuda gyrmazy gan ýaýrady, indi oglana ýasaýyş gaýrady. Häzir şahy soksa başbütin, onsoň synýardy bu umytly sütün. Gülçecek howsala düşüp gygyrdy bäri, ruhlandyrjak boldy dumanly seri:

– Ezizim, berk bol, özüňi ele al. Oguzlygny ýatla-da, ýeriňden gal.

Ýardan hemaýat alan Ismsız gaýrata galdy, ýaralaryna çydam edip, güýjüne geldi. Döşündäki şahy yzyna itdi, kelläni gaňryryp öküzi ýykdy. Kelläni towlanda ýene bir ýana, boýby oňrulyp böğürdi buga. Pyçagy süýkände jan çykdy şol ugra.

Adamlar bosuşyp geldi saraýa, dyknyşyp, itnişip dyzadylar golaýa. Pälwany göterip aldylar egne, alkyş ýagdyrdylar ýeňene:

- Kethudalar, adyny aýdyň oglanyň.
- Ýeňsi buşlaň, baryň, gidiň, aýlanyň.
- Toý üçinem tiz-basymdan shaýlanyň.

Şol gün külli oba läle kimin açyldy. Juwanlaryň depesinden gül-gülälek, nogul-nabat seçildi. Toý şowhuny obalara ýaýrady, bagşylary bilbil ýaly saýrady.

Gorkut ata bu dabaraň iň hormatly myhmany. Dädem Gorkut toý toýlady, söz sözledi, juwanlara guwanç bilen gözledi. Oglanyň

ady-da ondan soraldy, dädem bolsa ismi dakyp ýüreginden sözledi:

– Juwan oglum, eziz balam, ismiň saňa gymmat düşdi. Ýöne seniň eden işleň il-ilsruňa hümmet goşdy. Adyň arka-arka gider seniň. Goý, ismňe Ýeňiş diýilsin seniň. Bu ýone-möne dakylmaýar, dile geldi diýip, boýnuňa atylmaýar. Ýeňiş tamam Ogzuň ýoly, şuny baýdak edinendir ulus-ili. Oguz döräp ýeňilen däldir, duşman öňünde egilen däldir. Şu ada mynasyp bolgun, Watanyň ýeňișleň ýurduudygyny bilgin. Goý, ismiň gutly-mübärek bolsun, şöhratyň, abraýyň dünýäge dolsun.

Indem bolsa şu ýagşy dilegleri kylaýyn, niýet edip ýüzlerime sylaýyn, gara daglaryň ýykylmasyn, kölegeli baglaň kesilmesin, akgynly suwlaryň guramasyn. Taňry seni namarda mätäç etmesin. Çapaňda gyratyň büdremesin. Çapyşanda uz gulyjyň gädilmesin. Ak alnyňda kylan dogalarymyz kabul bolsun! Omyn! – diýip, dädem Gorkut sözünü tamam etdi, goşa juwan paýhas baba baş egip, tagzym etdi, toý hem üç günlüp dowam etdi. Gülçecegi nikalap berdiler Ýeňše, dag ýaýlasyndan Peleň ýanyndan ak öý tutdular iki başa. Şol taýda döredi täze bir nesil, oguz dowamaty boldy ýene hasyl. Ol nesil gaýduwsyz bolup döredi, pederleri kimin ýeňișden ýeňše ýöredi. Bu gün boldy ol Türkmenbaşyň hem nesli, goşýan goşantlaryna gülleýär Garaşsyzlyk pasly.

Rejepmyrat DURDYÝEW.

Hekayalar